

De schuilnamen van Teister

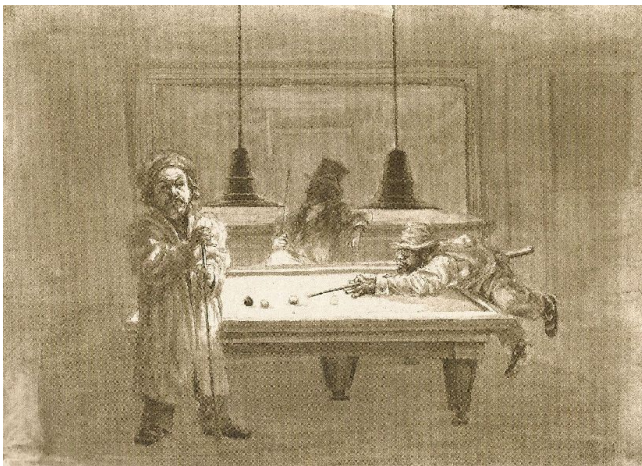
Jacques Boersma (1932-1979) heeft een dubbel oeuvre op zijn naam staan: als beeldend kunstenaar en als schrijver-dichter. Wat tot nu toe niemand wist, is dat hij in de jaren vijftig, vóór hij Alain Teister werd, zich van andere pseudoniemen bediende voor het schrijven van zogeheten 'realistische romans'.

door Anna Bakkum

Een tijd geleden kreeg ik van iemand de tip dat er een stukje van Theo den Heijer over Jacques Boersma in *De Utrechtse Boekhouder* stond. Op naar antiquariaat Hinderickx & Winderickx en het artikel gelezen. Alles goed en wel, maar er stond niets in over zijn 'realistische romans'. Even overwoog ik wat aanvullende info in te sturen, maar zag daar weer van af. Waarom zou ik? Wel ging ik vlooiën in mijn aliassenboek, het *Prisma van de pseudoniemen*. Daar stond Jacq alleen in met Alain Teister. Prisma had ook een steek laten vallen. Of twee.

Als ik Niek Waterbolk niet was tegengekomen, toen op de Vismarkt, had ik de stem van Jacq nooit meer gehoord. En was ik nu niet uit de kast gekomen. Niek nodigde me namelijk uit voor een bijeenkomst in zijn galerie aan de Schoutenstraat waar Jacques Boersma, alias Alain Teister centraal zou staan.

Die middag werd het facsimile van een boekje ten doop gehouden dat destijds door Jacq aan Theo den Heijer was gegeven. Het eerste exemplaar daarvan werd aangeboden aan Jacqs inmiddels boomlange zoon Jeroen. Ingmar Heytze las daarna een gedicht van Jacq voor over Utrecht. En dankzij Theo Festen, verzamelaar van schrijversstemmen, kregen we vervolgens, waarachtig als het niet waar is, zomaar zowaar de stem van Jacq te horen, die een viertal van zijn gedichten voordroeg. Een cadeautje.

'Schildershemel' door Peter Vos: Teister (r) en Vos als Rembrandt, biljartend in 'Arie op de Brug' (café 'De Postiljon', bij Gaardbrug, Utrecht)

Er viel ook wat te bekijken. Aan de muur een paar zelfportretten van Jacques uit de verzameling van wijlen Dirkje Kuik en een vitrinekast met van allerlei. Veel oude bekenden daarbij. Zijn boeken, tekeningen, de brieven aan Winnie Hupkes, een paar foto's, Jacq met Peter Vos tien van rood aan het biljarten in het café van Arie op de Brug. Jacq met Peter en poppenspeler Otto Miedema op het balkon.

Maar er ontbrak iets. Alweer.

Liefde onder de bruggen van Louis Dusac.

Verdorven dromen door Ton van Bremen.

Onnodige bedscènes

Jacq ontmoette ik in de jaren vijftig op de kunstmarkt, destijds een jaarlijks evenement op het Janskerkhof. Hij stond daar achter een kraam met tekeningen en gouaches. Sedert kwam hij me wel eens van school afhalen, maakten we af en toe een afspraak en liet hij een baardje staan, omdat ik dat leuk vond. Dat baardje bleef en ik verdween. Maar niet uit zicht. Hij kwam soms langs en route naar zijn ouders, die ook in Hoograven woonden. Ik zocht toen werk dat ik thuis kon doen, want geld was schaars. Jacq zat sowieso altijd krap en werkte daarom toentertijd voor een uitgever in Amsterdam. Een uitgever in realistische lectuur. Dat vertelde hij. Misschien was dat ook iets voor mij? Jazeker was dat iets voor mij.

Hij legde het contact. Ik kocht een oude Remington en tikte met één vinger een proefstuk, waarop ik werd aangenomen. Hoera! Net als Jacq werkte ik voortaan thuis voor uitgeverij Orion, ook wel uitgeverij Hildebrand, gevestigd aan de Gasthuismolensteeg (nu straat) in Amsterdam. Aan het hoofd daarvan C.J. Edelman.

We schreven voor hem, vertaalden en bewerkten. Het was geen serieuze kost. De lat lag niet hoog en het realisme stelde niet veel voor want in de jaren vijftig werd iets al gauw gewaagd gevonden. Edelman was overigens geen orthodoxe uitgever. Hij regelde zelf meestal de pseudoniemen, stuurde

soms een plot op en schroomde niet een stuk in te lassen in andermans tekst als dat zo uitkwam.

Pearl, de maagd: realistische roman, Anna Bakkums vertaling van Peggy Swensons *The Unloved*. Heette op stofomslag Pearl, de zondige maagd.

Ook de titels werden door hem verzorgd. Titels waar we om moesten ginnegappen. *Lokkende benen*. *De*

mannenverleidster. *Pearl, de zondige maagd*.

Zelf schreef hij mee onder de naam Jan Brandts en dat pseudoniem ging ook wel eens naar de andere auteurs van zijn fonds. Dat zorgde wel en zorgt nog steeds voor verwarring, net als de twee verschillende namen voor zijn uitgeverij. Zo biedt antiquaar Fokas Holthuis nu een boek van Brandts aan dat hij toeschrijft aan Edelman maar dat wel degelijk van ondergetekende is. Afgezien van één alinea dan.

Jacq schreef voor zover ik weet twee boeken voor Orion. Zijn eersteling was *Liefde onder de bruggen* van Louis Dusac, toen zijn *nom de plume*. Voorloper van Alain Teister. Ik heb er een exemplaar van. Met de opdracht 'Bien amicalement, Louis Dusac'. Het is, zag ik, nog steeds te koop op internet

voor drie of vier euro. Gehavend en bemorst. Of stukgelezen.

Liefde onder de bruggen (Les clochards), door Louis Dusac (= Jacq Boersma), nr. 1 in reeks 'Het gouden boek' bij uitgeverij Orion, 196X.

Een andere bestseller van Jacq uit die tijd was *Verdorven dromen* met schuilnaam Ton van Bremen. Ook nog te koop via internet.

Verdorven dromen: realistische roman, door Ton van Bremen (= Jacq Boersma), verscheen in 196X in de R.A.S.-serie van uitgeverij Hildebrand, een andere naam voor uitgeverij Orion.

In een voetnoot op bladzijde 10 van *De kosmonaut was een bisschop* wijst hij op het bestaan van *Verdorven dromen*. De au-

teur daarvan zou hem toestemming hebben gegeven de naam Warp te gebruiken, een personage dat in beide boeken voorkomt. Geintje van Jacq waarover hij zich wel verkneukeld zal hebben. Is iemand daar ooit achter aan gegaan?

Ik zag het boek een keer liggen in de etalage van de allang verdwenen tweedehandsboekenzaak van wereldburger George Oversteegen aan de Mariastraat. Gekocht natuurlijk. Op de titelpagina had iemand 'Goed!' geschreven. Op het omslag de foto van een blond meisje met alleen een onderjurk aan waarvan de bandjes een beetje afzakken bij de schouder, zodat je wat te zien krijgt. Vijftiger jaren.

Aan onze activiteiten voor Orion kwam op een gegeven moment een eind. Jacques haakte eerder af dan ik.

Ik hield er een hekel aan onnodige bedscènes en andere bladvulling aan over. Jacques kunnen we helaas niets meer vragen. En dat doet me aan zijn begrafenis denken. Er is hem vast en zeker nooit gevraagd of hij wel een Roomse uitvaart wilde compleet met priester in vol ornaat. Ik heb er met verbijstering naar zitten kijken. Maar ach, wie weet heeft hij daarover in zijn vuistje liggen lachen.

Jan Brandts, *Mannen die 'anders' zijn: oorspronkelijke realistische roman* (Orion, Amsterdam 1963). Volgens catalogus Koninklijke Bibliotheek is Orion-uitgever Cornelis Johannes Edelman (1903-1966) de auteur, in werkelijkheid schreef Anna Bakkum het.

Anna Bakkum schreef en vertaalde onder pseudoniem verschillende boeken voor Orion/Hildebrand. Onder haar eigen naam publiceerde ze in 1976 bij Het Spectrum het *Spectrum Kruidenboek van kroonplanten en lipbloemen*.

«Utrecht in citaten»

Rikkie bleek een jongen van de klok te zijn. Precies om vier uur stond hij voor me, met een tasje onder zijn arm. Hij was erg klein voor z'n twaalf jaren, maar hij had iets zorgelijks in zijn gezicht, dat hem veel ouder maakte, waardoor hij leek op een lilliputter. Toen hij zijn jas had opgehangen en het flesje prik voor hem stond, zei ik: 'Jij tekent zo mooi hè, Rikkie?'

Hij keek een beetje wrevelig en antwoordde: 'Ach, dat zegt me moeder. Maar zelf vind ik het eigenlijk nog niks, hoor.'

'Laat maar eens zien.'

Hij maakte het tasje met tegenzin open en haalde er een schetsboek uit dat hij voor me op het bureau legde. Ik sloeg het open.

'Dat is het stadhuis te Middelburg,' zei hij. 'En dat is de Martinitoren in Groningen. En dat is de Domtoren in Utrecht.'

Het waren allemaal fletse, volstrekt waardeloze tekeningen. Daarom vroeg ik, om eens iets te vragen: 'Ben je daar allemaal geweest?'

Simon Carmiggelt, Vroeger kon je lachen